

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КУЛЬТУРНО-МОВНИХ ЦІННОСТЕЙ, ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ГІМНАЗИСТІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Дигора Наталія Олександрівна,
заступник директора з іноземних мов
Київської гімназії східних мов № 1
Святошинського району м. Києва*

Науковий керівник:

Шуть Валентина Яківна,

старший викладач кафедри суспільно-гуманітарної освіти і виховання
Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені
Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук

У статті розкривається поняття культурологічного підходу до навчання іноземної мови. Автор приділяє значну увагу розвитку та структурі іншомовної комунікативної компетенції та розкриває її компонентний склад. Значна увага повинна надаватися формуванню іншомовної комунікативної компетенції через розвиток культурно-мовних цінностей у процесі навчання іноземної мови учнів.

Ключові слова: культурологічний підхід, комунікативна мовна компетенція, особистісно-орієнтоване навчання, концепція культурологічної компетентності, культурологічно спрямоване навчання.

Стратегічним напрямком оновлення змісту іншомовної освіти є реформування української освіти в галузі іноземних мов на засадах Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (2003 р.), Стратегії навчання іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах (В.Г. Редько та інші), реалізації змісту стандарту базової і повної середньої освіти.

Педагогічна наука визначає, що практичне оволодіння учнями іншомовним спілкуванням у школі означає формування у них певного рівня комунікативної компетенції, достатнього для здійснення міжкультурного спілкування у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі. Освіта учнів на уроках іноземної мови відбувається за такими напрямками: філологічний, соціокультурний, загальнонавчальний [1, 76].

Російський мовознавець Л. Щерба визначав, що іноземна мова є своєрідним еталоном для порівняння і глибокого розуміння різних засобів оформлення думки, що покращує практичне володіння рідною мовою і сприяє розвитку мовленнєвих здібностей учнів загалом [2, 112].

Навчання іноземної мови учнів Київської гімназії східних мов № 1 Святошинського р-ну м. Києва має комунікативне спрямування. Відповідно до комунікативно-діяльнісного підходу весь процес розглядається як особлива діяльність учнів, а сама мова сприймається значущою для них, навчання здійснюється в межах живих життєвих ситуацій, перенесених в іншомовний культурний простір.

В основі комунікативної інтенції перебувають мотив і мета як чинники, що зумовлюють мовленнєву дію.

Мовленнєве спілкування розглядається з психологічної, дидактичної, методичної, психолінгвістичної, лінгвістичної, соціальної позицій.

Спілкування є засобом досягнення мети і засобом навчання. Це передбачає формування в учнів певних умінь:

- розпочинати, підтримувати і завершувати бесіду;
- перепитувати співрозмовника з метою уточнення інформації;
- дотримуватися норм мови, якою ведеться спілкування;
- дотримуватися норм мовленнєвого етикету;
- застосовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування;
- толерантно ставитися до співрозмовника (співрозмовників), навіть якщо не поділяється думка чи позитивно не сприймається особливість поведінки, культури людини, як і культура країни, до якої вона належить.

Особистісно орієнтована парадигма навчання іноземної мови виходить із процесу індивідуалізації навчання як системи організації освітнього процесу, що відбувається з урахуванням індивідуальних особистостей учнів.

Відомий вчений А.В. Хуторський визначає кілька чинників, які можуть гарантувати учням особистісно-орієнтоване навчання: право на створення індивідуальних освітніх програм у межах курсу, що вивчається; право вибору індивідуального темпу навчання, форм і методів виконання освітніх завдань, способів контролю;

розширення (випередження чи поглиблення) змісту навчальних курсів, які засвоюються, індивідуальний вибір додаткової тематики та творчих робіт із предмета [3, 283].

Індивідуальний підхід неправомірно ототожнюється з диференційованим підходом. Внутрішня диференціація передбачає створення змішаних (гетерогенних) груп і орієнтується на спільне навчання школярів з різними психофізіологічними особливостями, інтересами та різною готовністю до оволодіння предметом. Реалізація принципу індивідуалізації навчання жодною мірою не заперечує використання інших принципів.

У сучасній шкільній іншомовній освіті компетентний склад культурологічної компетентності як стандартний модуль перебуває в стадії формування.

На думку В.В. Сафанова, концепція культурологічної компетентності передбачає залучення людини до загальнокультурного світу цінностей, де вона зможе реалізувати себе в майбутній професійній діяльності, з вузької сфери навчальних ситуацій вона виходить у широкий простір культури.

Змістовний склад іншомовної культурологічної компетентності включає такі компоненти:

- когнітивний (знання культури країни, мова якої вивчається);
- діяльнісний (навички, уміння, досвід використовувати набуті знання у практичній діяльності відповідно до соціальних умов і ситуацій спілкування);
- мотиваційний (мотиви, потреби в оволодінні культурологічною інформацією та досвідом її використання в різноманітних життєвих ситуаціях задля досягнення передбачених цілей);
- особистісно-оцінювальний (навчальні якості, самооцінка, самоаналіз рівня володіння досвідом адекватного використання культурологічних знань);
- емпатичний (готовність до спілкування з представниками чужої культури, толерантне ставлення до їхніх життєвих умов і досвіду) [4, 189].

Культурологічно спрямоване навчання формує певні комунікативні здібності особистості учня:

- адекватно реагувати на мовленнєві і немовленнєві коди іншомовного співрозмовника;

— орієнтуватися в міжкультурній ситуації під час спілкування, антиципувати можливі культурологічні перешкоди та долати труднощі, пов'язані з ними;

— долати міжкультурні непорозуміння і конфліктні ситуації під час спілкування у формі «діалогу культур»;

— порівнювати значення культурологічних процесів і явищ у різних культурах (чужій і своїй);

— толерантно ставитися до іншої культури, поважаючи її особливості, навіть якщо вона відрізняється від своєї національної культури чи суперечить їй;

— адекватно добирати для спілкування лексичні одиниці з національно-культурним компонентом відповідно до умов комунікації та розпізнавати їх у усному та письмовому мовленні (лінгвокраїнознавчі знання);

— адекватно використовувати вербальні культурологічні знання в ситуаціях міжкультурного іншомовного спілкування;

— прогнозувати можливу мовленнєву та немовленнєву поведінку партнера по спілкуванню і вміти адекватно поводитися у вербальному і поведінковому аспектах [5, 58].

Мова є найважливішим засобом спілкування, без якого неможливе існування, і розвиток людського суспільства. Сьогодні відбуваються зміни в суспільних відносинах, засоби комунікації вимагають підвищення комунікативної компетенції фахівців, вдосконалення їх філологічної підготовки. Все це підвищує статус предмета «Іноземна мова» як загальноосвітньої навчальної дисципліни. Згідно з новими державними стандартами з іноземних мов, основним призначенням предмета є адаптація вітчизняної іншомовної освіти до світових і європейських стандартів.

Література

1. Редько В.Г. Стратегія навчання іноземних мов в сучасній середній загальноосвітній школі: метод. рек. / В.Г. Редько, І.З. Бопко. — Мукачеве : Мукач. гуманіт.-пед. ін-т, 2008.
2. Щерба Л.В. Преподавание иностранных языков в школе. Общие вопросы методики / Л.В. Щерба. — 2-е изд. — М.: Высш. шк., 1974.
3. Хуторской А.В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? / Л.В. Хуторской. — М.: ВЛДОС-ПРЕСС, 2005.

Бібліографічний опис: Джигора Н. О. Формування та розвиток культурно-мовних цінностей, іншомовної комунікативної компетентності гімназистів на уроках іноземної мови. *Проблеми та перспективи управління сучасною столичною школою* : зб. наук. ст. за матер. регіон, наук.-практ. конф. 2014-2015 рр. / за заг. ред. В. Я. Шуть. Київ: Київ, ун-т імені Б. Грінченка, 2015. С. 298–301.